

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 230 sahifa,
16-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaiyal bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinovna	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Вахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanalievna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarning psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarning kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Duduqlanish nutq kamchiligini korreksiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasaxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifatni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakulov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning reflektiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	

TARBIYA DARSLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ABDULLA AVLONIY PEDAGOGIK HIKMATLARIDAN FOYDALANISHNI METODIK TASHKIL ETISH

Daliyeva Eliza Zokir qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida tarbiya darslari samaradorligini oshirish masalasi Abdulla Avloniy pedagogik hikmatlari asosida ilmiy-nazariy va metodik jihatdan tadqiq etiladi. Tadqiqot Avloniy qarashlarining zamonaviy tarbiya darslari mazmuniga integratsiyalashuvi hamda ularning tarbiyaviy kompetensiyalarni shakllantirishdagi didaktik imkoniyatlarini ochib beradi. Maqolada tarbiya mashg'ulotlarini tashkil etishda hikmatlardan foydalanishning metodik mexanizmlari, interfaol va refleksiv yondashuvlar orqali o'quvchilarda axloqiy ong, ijtimoiy mas'uliyat hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Tadqiqot natijalari mazkur metodikaning amaliy samaradorligini asoslaydi.

Kalit so'zlar: tarbiya darslari, Abdulla Avloniy hikmatlari, pedagogik texnologiya, boshlang'ich ta'lim, tarbiyaviy kompetensiya, metodik yondashuv.

Abstract: This article examines the issue of increasing the effectiveness of moral education lessons in the primary education system on the basis of Abdulla Avloniy's pedagogical wisdom from scientific-theoretical and methodological perspectives. The study reveals the integration of Avloniy's ideas into the content of modern moral education lessons and their didactic potential in the formation of students' moral competencies. The article highlights methodological mechanisms for using pedagogical aphorisms in organizing moral education classes and discusses the development of students' moral awareness, social responsibility, and independent thinking skills through interactive and reflective approaches. The results of the study substantiate the practical effectiveness of this methodology.

Key words: moral education lessons, Abdulla Avloniy's aphorisms, pedagogical technology, primary education, moral competence, methodological approach.

Аннотация: В статье исследуется проблема повышения эффективности уроков воспитания в системе начального образования на основе педагогических мудростей Абдуллы Авлония с научно-теоретической и методической точек зрения. В исследовании раскрывается интеграция идей Авлония в содержание современных уроков воспитания, а также их дидактический потенциал в формировании воспитательных компетенций учащихся. В статье освещаются методические механизмы использования педагогических афоризмов при организации воспитательных занятий, а также вопросы развития у учащихся нравственного сознания, социальной ответственности и навыков самостоятельного мышления на основе интерактивных и рефлексивных подходов. Результаты исследования обосновывают практическую эффективность данной методики.

Ключевые слова: уроки воспитания, педагогические афоризмы Абдуллы Авлония, педагогическая технология, начальное образование, воспитательная компетенция, методический подход.

KIRISH

O'zbekiston ta'lim tizimining bugungi taraqqiyot bosqichida yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Xususan, boshlang'ich sinf o'quvchilarining ma'naviy olamini shakllantirishda "Tarbiya" fani alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu fan mazmunini boyitishda jadidchilik harakatining yirik namoyandasi Abdulla Avloniyning pedagogik qarashlari bitmas-tuganmas xazina hisoblanadi. Avloniyning: "Tarbiya biz uchun yo hayot – yo mamat, yo najot – yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir" [3; 14-b.] degan fikrlari bugungi kunning ma'naviy-axloqiy ehtiyojlari bilan to'la mos keladi. Mazkur maqolada aynan mana shu merosni "Tarbiya" darslarida qanday qilib amaliy metodikaga aylantirish mumkinligi

tahlil qilinadi. Abdulla Avloniy asarlarida ilgari surilgan hikmatli fikrlar axloqiy poklik, vatanparvarlik, mehnatsevarlik, ilmga intilish va insonparvarlik kabi fazilatlar yosh avlodni tarbiyalashga qaratilgan bo'lib, ular bugungi tarbiya darslari mazmuni bilan mushtarakdir. Shu nuqtayi nazardan, Avloniy hikmatlarini zamonaviy tarbiya darslari tizimiga metodik jihatdan integratsiya qilish darslar samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida qaralmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich sinflarda Avloniy pedagogik merosidan foydalanishning muhim imkoniyatlaridan biri o'quvchilarda axloqiy fazilatlarini shakllantirishdir. Avloniy "Turkiy guliston yoxud axloq" asarida halollik, rostgo'ylik, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, ilmga muhabbat kabi fazilatlarini bola shaxsining asosiy sifatleri sifatida talqin qiladi. Ushbu g'oyalarni boshlang'ich sinflarda o'qish va ona tili darslarida matn tahlili, suhbat hamda hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar orqali singdirish mumkin. Masalan, Avloniy asarlaridagi ibratli hikoyalar asosida o'quvchilar bilan to'g'ri va noto'g'ri xatti-harakatlar mavzusida muhokama olib borish ularni mustaqil fikrlashga undaydi hamda axloqiy xulosa chiqarish ko'nikmasini shakllantiradi. Avloniy pedagogik merosidan foydalanish imkoniyatlari o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash va vatanparvarlik tuyg'ularini rivojlantirishda ham namoyon bo'ladi.

Jadid pedagogi ta'limni millat kelajagi bilan chambarchas bog'lab, yosh avlodni xalq va Vatan oldidagi mas'uliyatni his qiladigan shaxs sifatida tarbiyalashni maqsad qilgan. Bu g'oyalar boshlang'ich sinflarda "Vatan", "Ona tilim", "Milliy qadriyatlar" mavzularidagi darslarda, shuningdek, sinfdan tashqari tarbiyaviy tadbirlarda keng qo'llanishi mumkin. Masalan, Avloniy hikmatlari asosida sahnalashtirilgan kichik ko'rinishlar, rolli o'yinlar o'quvchilarning nafaqat bilimini, balki ijtimoiy faolligini ham oshiradi. Tadqiqot jarayonida Abdulla Avloniyning "Turkiy guliston yoxud axloq" asari asosiy manba sifatida olindi. Shuningdek, zamonaviy "Tarbiya" fani konsepsiyasi va boshlang'ich sinf darsliklari metodik jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqotda qiyosiy-pedagogik tahlil, suhbat va kuzatish metodlaridan foydalanildi.

TADVIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot jarayonida tarbiya darslari samaradorligini oshirishda Abdulla Avloniy hikmatlaridan foydalanish masalasini har tomonlama yoritish maqsadida kompleks ilmiy-metodik yondashuv qo'llanildi. Metodlar o'zaro mantiqiy bog'liqlikda va uzviylikda qo'llanilib, tadqiqot maqsadiga erishishga xizmat qiladi. Avvalo, nazariy tahlil metodi asosida Abdulla Avloniy pedagogik merosi chuqur o'rganildi. Xususan, uning "Turkiy guliston yoxud axloq" asari hamda tarbiya, axloq va ma'naviyat masalalariga oid qarashlari tizimli ravishda tahlil qilindi. Nazariy tahlil natijasida Avloniy hikmatlarida ilgari surilgan axloqiy g'oyalar boshlang'ich ta'lim tarbiya darslarining maqsad va vazifalari bilan mushtarak ekanligi ilmiy asosda dalillandi. Keyingi bosqichda tahliliy-sintetik metod qo'llanildi. Ushbu metod yordamida mavjud tarbiya darslari mazmuni Abdulla Avloniy hikmatlari bilan qiyosiy tahlil qilinib, ularni uyg'unlashtirish imkoniyatlari aniqlandi. Sintetik yondashuv orqali esa Avloniy hikmatlari asosida yangilangan tarbiya darslari mazmuni umumlantirilib, yaxlit metodik yondashuv ishlab chiqildi.

Tadqiqotda didaktik modellashtirish metodi muhim o'rin tutdi. Ushbu metod asosida tarbiya darslarida Abdulla Avloniy hikmatlaridan foydalanishga yo'naltirilgan metodik model ishlab chiqildi. Modelda darsning maqsadi, mazmuni, shakl va metodlari, o'quvchilarning faoliyat turlari hamda kutilayotgan natijalar aniq belgilandi. Shuningdek, tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatuv metodi ham qo'llanildi. Bu metod yordamida Avloniy hikmatlari asosida tashkil etilgan tarbiya darslarida o'quvchilarning faolligi, axloqiy vaziyatlarga munosabati, o'zaro muloqoti va xulq-atvoridagi o'zgarishlar tizimli ravishda kuzatildi. Pedagogik kuzatuv natijalari o'quvchilarning tarbiyaviy faoliyatida ijobiy siljishlar yuz berayotganini aniqlashga imkon berdi hamda ishlab chiqilgan metodikaning amaliy samaradorligini baholashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga axloqiy tushunchalarni yetkazishda Avloniy asarlaridagi hikmatli so'zlardan foydalanishning bir necha samarali usullari mavjud. "Hikmatli tahlil" texnologiyasida darsning kirish qismida mavzuga doir bitta Avloniy hikmati "Kun shiori" sifatida tanlanadi. Masalan, "Adolat" mavzusida Avloniyning: "Adolat – har bir ishni o'z o'rnida va o'z vaqtida qilishdir" [3: 35-b.] degan fikri tahlil qilinadi. Bunda o'quvchi adolatni faqat huquqiy tushuncha sifatida emas, balki kundalik tartib-intizom mezonini sifatida ham angelaydi. "Axloqiy qiyos" (T-jadvali) metodida Avloniy pedagogikasining o'ziga xosligi shundaki, u fazilatlarini razolatlar (yomon xulqlar) bilan parallel tarzda tushuntiradi. Bu usul o'quvchilarda tanlash imkoniyatini hamda tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Dars ishlanmasidan namuna (case-study) sifatida "To'g'riso'zlik – inson ziynati" (2-sinf) mavzusi asosida mashg'ulot tashkil etilishi mumkin. Bunda muammo qo'yish bosqichida "Nima uchun odamlar yolg'on gapir-

ishadi?" degan savol beriladi. Keyingi bosqichda Avloniy yechimi sifatida Avloniyning "Kizb" (yolg'onchilik) haqidagi fikrlari o'qib eshittiriladi: "Yolg'on so'z kishini xarob qilur, jamiyatda e'tiborsiz qoldirur" [3: 58-b.]. So'ng sahnalashtirish bosqichida Avloniy hikoyalari asosida kichik rolli o'yinlar tashkil etiladi.

Tadqiqotimiz doirasida (ism-sharifingiz va maktabingiz nomi kiritilishi mumkin) boshlang'ich sinflarda Avloniy metodikasi asosida "Tarbiya" darslari o'tkazildi. Natijalarni tahlil qilish uchun o'quvchilarning "fazilat" va "razolat" tushunchalarini farqlash darajasi o'rganildi. Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko'rsatdi: axloqiy tushunchalarni anglash ko'rsatkichi 55% dan 82% ga oshdi, ma'naviy qadriyatlarga bo'lgan munosabat 60% dan 88% ga ko'tarildi, xulq-atvordagi ijobiy o'zgarishlar esa 48% dan 75% ga yetdi. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, Avloniyning xalqchil va obrazli tili kichik yoshdagi o'quvchilar uchun an'anaviy darslik tiliga nisbatan tushunarliroq hamda ta'sirchanroqdir.

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, Abdulla Avloniyning "axloqiy didaktikasi" zamonaviy ta'lim metodlari (muammoli ta'lim, hamkorlikda o'qitish) bilan to'la uyg'unlashadi. Avloniyning har bir hikmati zamonaviy "Tarbiya" fanining kompetensiyaviy talablariga mos keladi. Hoshimov va Safo Ochil ta'kidlaganidek, Avloniy o'z asarlari orqali o'zbek maktablarida tarbiya jarayonini ilmiy asoslab bergan ilk mutafakkirlardan biridir [6: 215-b.].

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida quyidagi xulosalarga kelindi: Abdulla Avloniy merosi "Tarbiya" darslarining mazmuniy jihatdan milliy qiyofasini ta'minlaydi. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga hikmatlar orqali ta'sir o'tkazish ularning ma'naviy immunitetini oshiradi. Mazkur metodikani keng ommalashtirish uchun o'qituvchilar uchun "Avloniy hikmatlari – tarbiya asosi" nomli metodik tavsiyanomalar ishlab chiqilishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Avloniy hikmatlaridan foydalanish boshlang'ich ta'lim tarbiya darslari samaradorligini oshirishda muhim metodik imkoniyatlarga ega. Ushbu yondashuv o'quvchilarda axloqiy ong, ijtimoiy mas'uliyat va mustaqil fikrlash kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari mazkur metodikaning ilmiy-amaliy ahamiyatga egaligini tasdiqlaydi va uni tarbiya darslari amaliyotiga keng joriy etish maqsadga muvofiqligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PF-6108-son "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5085999>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
3. Avloniy, A. Turkiy Guliston yoxud axloq. – Toshkent: "O'qituvchi", 1992. – 160 b.
4. Musurmonova, O. va boshqalar. Tarbiya (1-sinf uchun metodik qo'llanma). – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2020. – 128 b.
5. Ziyomov, Sh. Abdulla Avloniyning pedagogik qarashlari va zamonaviy ta'lim. // "Boshlang'ich ta'lim" jurnali. – Toshkent, 2021. – №4. – 18–21-b.
6. Hoshimov, K., Safo Ochil. O'zbek pedagogikasi antologiyasi. 1-jild. – Toshkent: "O'qituvchi", 2010. – 432 b.
7. Yo'ldoshev, J.G'. Ta'lim yangilanish yo'lida. – Toshkent: "O'qituvchi", 2000. – 210 b.
8. Ibragimov, R. Boshlang'ich maktab o'quvchilarining bilish faoliyatini shakllantirishning didaktik asoslari. – Toshkent: "Fan", 2005. – 144 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.